

MODELUL PEDAGOGIC DE FORMARE A COMPETENȚEI FONOLOGICE LA STUDENȚII – FILOLOGI

Larisa USATÎL, Alexandra BARBĂNEAGRĂ, Svetlana DERMENJI
“I. Creangă” State Pedagogical University, Chisinau, Moldova

Abstract

This article tackles an important issue, i.e., the formation of phonological competence, which is a subcomponent of linguistic communicative competence. For the formation of phonological competence, the pedagogical model presented in the article has been elaborated and applied together with Philology students. The model includes the aim, the content units, specific principles, adequate strategies, exercises types and 4 stages (Motivational-Value, Presentation, Practice, Production) due to which the didactical process of assimilating the phonetic-phonological units is realized.

Keywords: model, principle, strategy, exercise, phonological competence, stage, didactical process, phonetical units.

INTRODUCERE

Modelul pedagogic de formare a competenței fonologice este construit pe fundamente pedagogice, psihologice și lingvistice și *conceptualizează teoretic și practic* formarea competenței fonologice la studenții filologi în procesul de predare-învățare a limbii engleze ca limbă străină, pentru comunicarea profesională. Faptul că în Modelul pedagogic, apreciat drept sistem, există o rețea de interacțiuni dinamice dintre componentele constitutive face ca orice transformare a unui element să determine o restructurare a întregului model. Astfel, formarea competenței fonologice în limba engleză la studenții-filologi, realizată din perspectiva paradigmei holistice, este un construct integral ce reflectă aspecte cognitive, pragmatice, atitudinal-valorice și are funcționalitatea unui model comportamental care exprimă finalitatea: formarea culturii fonologice în limba engleză a studentului-filolog, a culturii comunicării profesionale în limba engleză.

METODOLOGIE

Pentru efectuarea investigațiilor ce țin de problema abordată în lucrare au fost utilizate noțiunile și teoriile reflectate în literatura de specialitate. Metoda analizei și sintezei, observației și cercetării au fost utilizate în calitate de metode de cercetare.

Modelul pedagogic de formare a competenței fonologice la studenții-filologi în procesul de predare-învățare a limbii engleze ca limbă străină reprezintă un construct ideatic care direcționează demersul pedagogic spre o sintetizare a etapelor de formare a culturii fonologice a studenților-filologi la fazele speciale de formare a acestei competențe (Figura 2). Acesta cuprinde scopul, obiectivele demersului didactic de formare a competenței fonologice, principiile care stau la baza procesului didactic și condițiile pedagogice (lingvistice, psiholingvistice și metodologice) ale procesului de audiere. Un element central al modelului îl constituie conținuturile competenței fonologice, care cuprind componentele cognitivă, pragmatică și cea atitudinal-valorică. Procesul didactic al însușirii unităților fonetico-fonologice se realizează prin respectarea etapelor de organizare a procesului de lucru (prezentare, practicare și producere), prin intermediul strategiilor educaționale (metode, tehnici de învățare, forme de organizare și mijloace de învățare). Criteriile

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-Non-Commercial 4.0. International License

de apreciere vor stabili nivelul de stăpânire a competenței fonologice, valorile formate la studenți în rezultatul învățării.

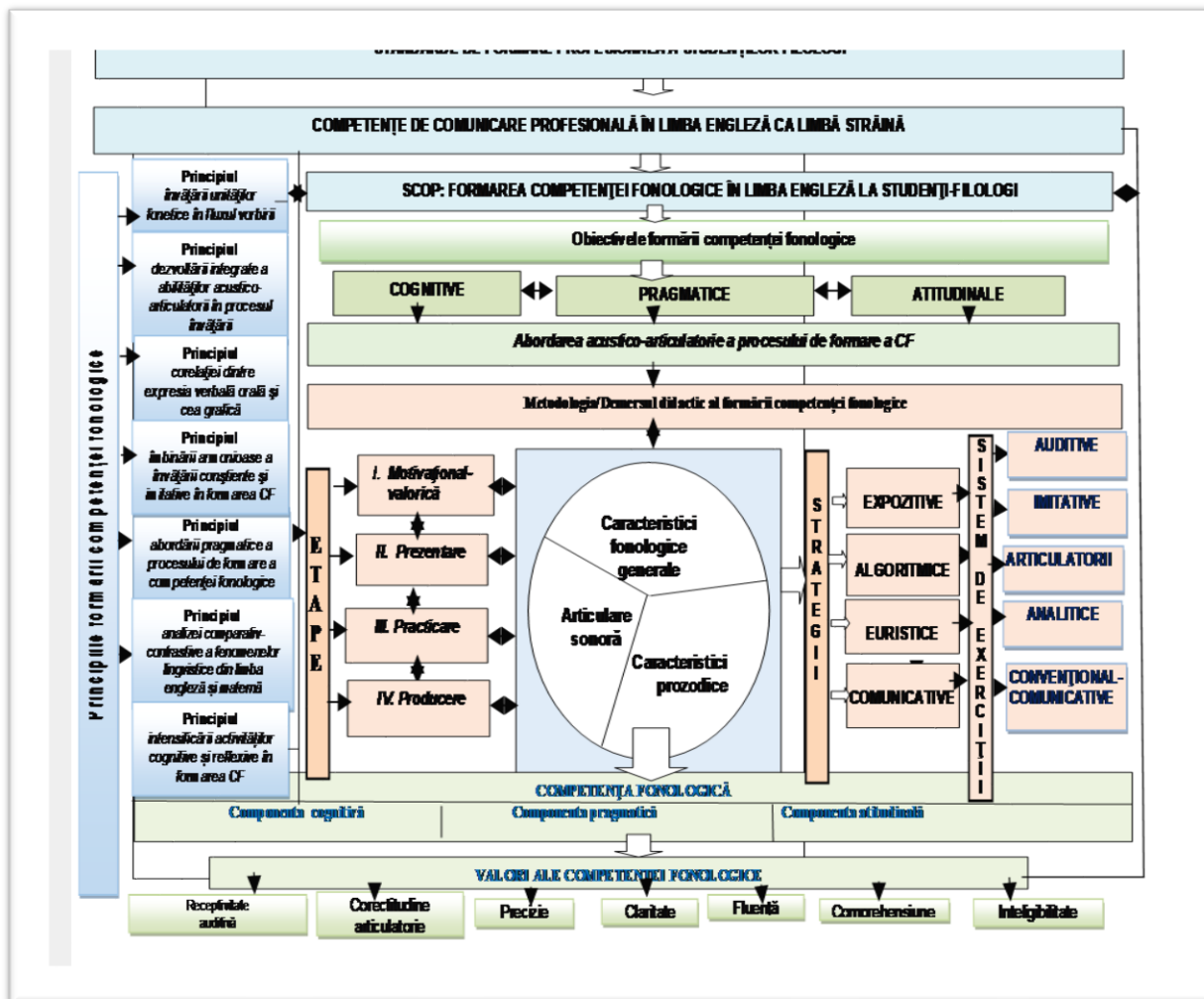

Figura 1. Modelul pedagogic de formare a competenței fonologice la studenți –filologi.

Modelul pedagogic de formare a competenței fonologice în limba engleză la studenți-filologi reprezintă instrumentarul tehnologic de conceptualizare-proiectare-organizare-monotorizare a activității didactice.

Scopul prezentului Modelul pedagogic este formarea competenței fonologice la studenți-filologi în procesul de predare-învățare a limbii engleze ca limbă străină, conturat la nivelul acustico-fiziologic, realizat întru eficientizarea procesului de comunicare profesională în limba de studiu, care ulterior asigură formarea unei *culturi fonologice* la viitorii profesori de limba engleză.

Obiectivele generale angajate în formarea competenței fonologice, la nivel teoretic, vizează dobândirea *competențelor cognitive*. Acestea se manifestă în cunoașterea sistemului și a structurii fonetico-fonologice a limbii engleze, a noțiunilor de bază ale foneticii și fonologiei, a caracteristicilor de funcționare a sistemului fonetico-fonologic la nivel segmental și suprasedgmental, a trăsăturilor fonetice distinctive ale fonemelor, a compoziției fonetice a cuvintelor, a prozodiei, sau fonetica frazei; în definirea particularităților mecanismului de generare a vorbirii, descrierea structurii aparatului de vorbire, conștientizarea esenței fenomenelor fonetice în procesul de receptare la auz și pronunție.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-Non-Commercial 4.0. International License

La nivel practic, obiectivele specifice ale formării competenței fonologice în limba engleză la studenți-filologi vizează *competențe pragmatice*: perceperea și producerea unităților sonore ale limbii (foneme) conform normelor limbii studiate; utilizarea caracteristicilor prozodice, a abilităților intonaționale; aplicarea unităților fonetico-fonologice ale limbii-țintă, conform normelor articulatorii; distingerea caracteristicilor fonetice ale sunetelor; pronunțarea unităților sonore în baza regulilor de transcriere fonetică; analiza compoziției fonetice a cuvintelor; citirea mesajelor/textelor în conformitate cu convențiile ortografice; varierea intonației și plasarea corectă a accentului logic în frază; inițierea și realizarea promptă a unui dialog intercultural, a unei comunicări inteligibile în limba de studiu.

La nivel *atitudinal*, obiectivele specifice privind formarea competenței fonologice vizează competențele *atitudinal-valorice*: demonstrarea atitudinii motivaționale pentru stăpânirea unei pronunții inteligibile în limba de studiu, în conformitate cu normele ortoepice ale limbii studiate; probarea unei gândiri conștiente, la producerea și utilizarea unităților segmentale în comunicare; exprimarea dorinței și a perseverenței de a fi eficient în comunicarea profesională, interculturală, dezvoltarea propriei culturi fonologice; exprimarea atenției, a interesului referitor la corectitudinea propriei exprimări în comunicarea profesională, capacitatea de autoverificare; pregătirea adecvată pentru formarea continuă și dezvoltarea propriei competențe fonologice pentru comunicarea socială, profesională și interculturală.

Modelul pedagogic este conceptualizat din perspectiva *abordării acustico-articulatorii* a procesului de formare a competenței fonologice, care integrează în procesul de predare-învățare atât abordarea articulatorie, cât și cea acustică.

Punctele principale ale *abordării articulatorii* presupun că învățarea limbii străine trebuie să debuteze cu învățarea procesului de articulare a sunetelor, iar pentru aceasta este necesar un curs introductiv de fonetică; fiecare sunet trebuie selectat și învățat separat; iar pentru a asigura o pronunție corectă și clară, este necesar a studia modul de funcționare a bazei articulatorii a fiecărui sunet în parte; formarea abilităților de pronunție și auditive se realizează separat.

În *abordarea acustică*, accentul se plasează nu pe asimilarea conștientă a caracteristicilor articulatorii, ci pe percepția auditivă a vorbirii și reproducerea ei. Articularea sunetelor se realizează nu izolat, ci în fluxul vorbirii, în structuri și modele verbale. Exercițiile se bazează pe repetare sau imitare a structurilor fonetice. Corectitudinii verbale nu i se acordă mare importanță.

Astfel, *abordarea acustico-articulatorie* implică utilizarea diferitor tipuri de analizatori pentru formarea tuturor componentelor/aspectelor competenței fonologice. Se acordă atenție atât audierii, receptării la auz a mesajului (didactic/adaptat/autentic), cât și modulul de producere conștientă a unităților sonore, pentru ca vorbirea să fie comprehensibilă pentru ascultător.

Se știe că orice sistem metodologic este guvernat de anumite principii didactice, divizate în generale și particulare/metodice. Printre principiile didactice generale, în literatura științifică sunt identificate principiile intuiției, accesibilității; însușirii conștiente și active; sistematizării și continuității; integrării teoriei cu practica; individualizării și diferențierii învățării; însușirii temeinice a cunoștințelor [1, pp. 45-55].

În sistemul de principii particulare – *metodice de învățarea a limbilor străine* –, tradițional, se identifică principii metodice generale și specifice. Principiile metodice generale pe care se axează Didactica limbilor străine moderne alcătuiesc un ansamblu de principii: *principiul orientării comunicative și educative; principiul unității în dezvoltarea complexă a competenței și performanței lingvistice; principiul priorității activității comunicative față de cea pre-comunicativă; principiul situativității; principiul unității dintre teoria limbii și practica vorbirii; principiul unității dintre imitație și conștientizare; principiul încurajării activității la limbile străine și a independenței tuturor studenților; principiul intuitivității optime a materialului de limbă și de conținut; principiul învățării limbii străine în baza limbii materne; principiul utilizării*

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-Non-Commercial 4.0. International License

unei limbi autentice [2], a căror valabilitate se menține și se amplifică atunci când este vorba de actul didactic la nivel universitar.

Astfel, în baza analizei comparative a cercetărilor în domeniu, am identificat principiile metodice specifice care au fost puse la baza metodologiei formării competenței fonologice la studenții-filologi în procesul predării-învățării limbii engleze ca limbă străină. Considerăm că demersul didactic, în formarea competenței fonologice, trebuie să fie guvernat de următoarele principii: *principiul învățării unităților fonetice în fluxul vorbirii; principiul dezvoltării integrate a abilităților acustico-articulatorii ale studenților în procesul învățării limbii engleze; principiul corelației dintre expresia verbală orală și cea grafică în învățarea limbii engleze ca limbă străină; principiul îmbinării armonioase a învățării conștiente și imitative în formarea competenței fonologice la studenții-filologi în procesul învățării limbii engleze ca limbă străină; principiul abordării pragmatice a procesului de formare a competenței fonologice în limba engleză la studenții-filologi; principiul analizei comparativ-contrastive a fenomenelor lingvistice din limba engleză și maternă, a experienței proprii în formarea competenței fonologice la studenții-filologi în procesul învățării limbii engleze ca limbă străină; principiul intensificării activităților cognitive și reflexive ale studenților-filologi în procesului de formare a competenței fonologice în limba engleză.*

Fiind un ansamblu de cunoștințe, capacități, atitudini și valori, în procesul formării sale, competența fonologică trece prin anumite etape, care nu sunt fixe și codificate, se află într-o relație ciclică și într-o permanentă evoluție; astfel, considerăm că demersul didactic se realizează eficient, dacă se respecta următoarele etape: *motivațional-valorică (Motivational-value), prezentarea (Presentation), practicarea (Practice), producerea (Production)*

Debutul formării o constituie etapa **Motivațional-valorică**. Scopul acesteia este formarea unei motivații interne durabile și a atitudinii valorice pozitive a studenților-filologi față de autoformarea personală, în domeniul formării competenței fonologice proprii, în procesul de predare-învățare a limbii engleze ca limbă străină.

Următoarea fază a procesului de formare a competenței fonologice este etapa de **Prezentare** a unităților fonetice pentru asimilare, care, în plan conținutal, reflectă aspectul cognitiv al competenței fonologice. Scopul acestei etape este familiarizarea studenților-filologi cu particularitățile sistemului sonor al limbii engleze, cu baza articulatorie a sunetelor, cu ritmul, accentul, intonația etc.

Următoarea fază de însușire a pronunției în limba engleză este etapa de **Practicare**, care reflectă o serie de componente ale nivelului pragmatic al competenței fonologice. Scopul etapei date este formarea abilităților și deprinderilor de pronunție în limba engleză, diferențierea acestora de cele similare din limba maternă. Scopul determinat necesită îndeplinirea următoarelor sarcini:

Următoarea fază, în formarea competenței fonologice la studenții-filologi în limba engleză, este etapa de operare cu cunoștințele și abilitățile asimilate, în plan conținutal, ce reflectă componentele nivelului pragmatic al competenței fonologice. În metodologia elaborată de noi, această secvență didactică poartă denumirea de etapa de **Producere**. Scopul etapei de producere este formarea capacităților conștientizate de a participa/intra într-un dialog intercultural, utilizarea abilităților dobândite în vorbirea orală și la citire, demonstrarea unui nivel înalt de formare a competenței fonologice în limba engleză, precum și pregătirea necesară a studenților-filologi de a-și dezvolta continuu competența fonologică. Scopul determinat pentru această etapă se realizează prin intermediul următoarelor sarcini:

În contextul problemei de cercetare realizate, am abordat procesul de formare a competenței fonologice din perspectiva strategiilor *expozitive, algoritmice, euristice și comunicative (activ/participative)*, cu mențiunea că în predarea-învățarea unei discipline se pune accentul, din ce în ce mai mult, pe strategiile activ-participative. Cu toate acestea, nu putem neglija importanța

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-Non-Commercial 4.0. International License

metodelor tradiționale. Bine utilizate, acestea își dovedesc valoarea formativă în orice timp (Fig. 1).

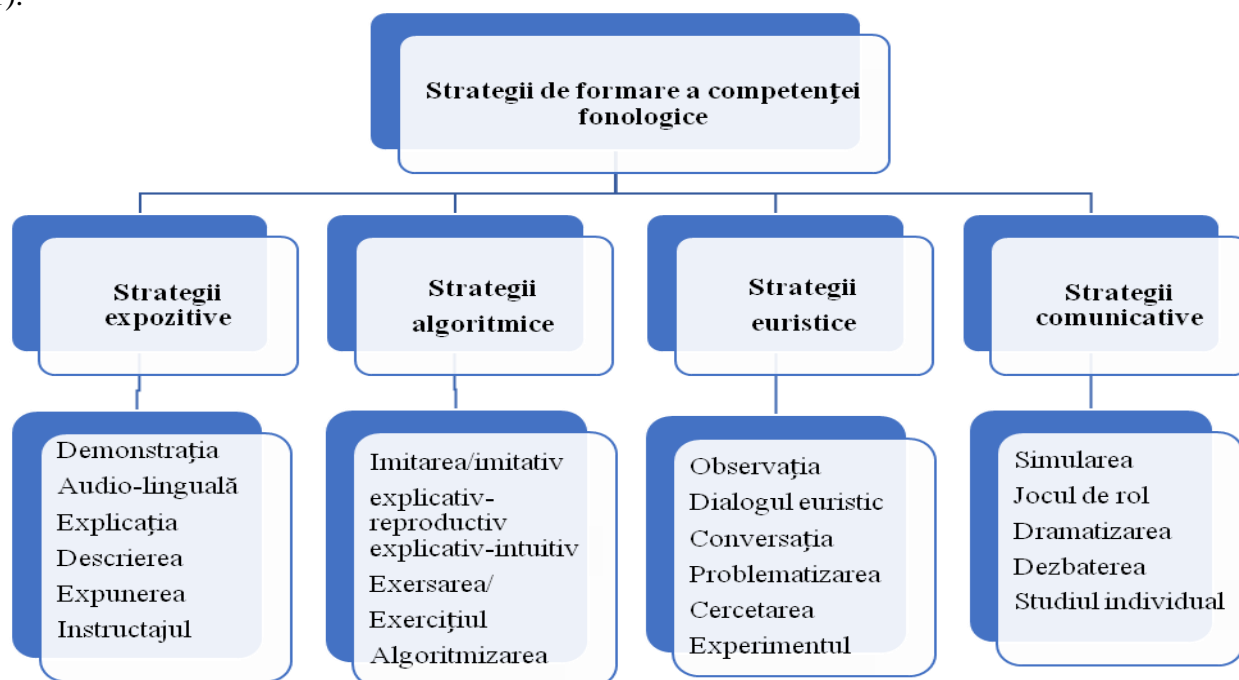

Fig. 2. Strategii aplicate în formarea competenței fonologice la studenți-filologi

Strategiile expozitive sunt utilizate atât pentru a oferi suportul noțional necesar pentru înțelegerea unei teme, cât și pentru a sensibiliza studenții pentru o anumită unitate tematică, pentru a le explica modalitățile de tratare a temei, pentru a le oferi mijloace de expresie fonetice adecvate.

Strategiile algoritmice (*prescriptive, sau directive*) se referă la urmarea unor pași concreți, a unei succesiuni riguroase de operații; care indică, pas cu pas, parcurgerea procesului de învățare; în sensul că solicită o dirijare foarte strictă, fără să lase loc la adaptări, pentru a nu încălca norma ortoepică. Din această categorie fac parte strategiile imitative; explicativ-reproductive (expozitive); explicativ-intuitive (demonstrative); algoritmice. Strategiile algoritmice sunt extrem de importante pentru formarea bazei articulatorii a sunetului, a auzului fonematic și a expresiei verbale în limbă-tintă.

Strategiile euristice se bazează pe dialog, pe o tehnică a întrebărilor și răspunsurilor judicioase alcătuită, în așa fel încât predarea să ia „forma unei comunicări bilaterale, a unei conversații, în cadrul căreia profesorul acționează asupra studenților prin solicitări verbale, iar aceștia reacționează oferind răspunsuri [3, p. 125].

Procesul de organizare a dialogului nu trebuie să fie rigid, ci construit după anumite cerințe, dintre care menționăm: să permită studentului să pună întrebări și să ofere răspunsuri cu caracter deschis; să antreneze toți studenții în elaborarea răspunsurilor, căutarea soluțiilor; să accepte schimbul de informații și manifestarea spiritului critic; să sugereze mai multe posibilități de căutare și să le permită să aleagă între acestea; să ofere studenților mai multă libertate de gândire etc.

Strategiile euristice se prezintă nu doar ca un simplu schimb de informații, ci se referă la construirea unor idei din alte idei. Întrebările au valoare numai dacă îi lasă timp studentului pentru a se autoevalua, a completa și corecta propriul răspuns. În acest context, este important să se dezvolte spiritul de cooperare, de interacțiune, de discuții/confruntare în elaborarea ideilor, axate pe dezvoltarea gândirii critice.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-Non-Commercial 4.0. International License

Strategiile comunicative (activ/participative) vizează utilizarea conținuturilor învățate în diverse contexte comunicative, prin valorificarea metodologică a acestora. Strategiile date sunt în strânsă concordanță cu actuala orientare a demersului didactic, și anume învățarea centrată pe cel ce învață, care are stabilite drept finalități: (a) abilitarea studenților cu diferite tehnici de învățare eficientă, așa încât învățarea să fie un proiect personal al studentului, asistat de cadrul didactic, care poate să fie organizator, mentor, manager al unor situații de învățare; (b) contribuția la dezvoltarea gândirii critice a studenților, dezvoltarea capacității acestora de a formula opinii personale cu privire la o anumită problemă, de a participa la discuții/dezbateri, la alegerea rațională a unor soluții optime din mai multe posibile, capacitatea de a rezolva probleme în timp optim, cu eficiența scontată; (c) dezvoltarea capacităților de munca individuală, cooperarea în grup și acceptarea diversității de opinii.

În legătură cu aceste afirmații, menționăm că strategiile se construiesc pornind și de la unele caracteristici ale învățării:

- învățarea prin receptare/ascultare pasivă (modelul logocentric);
- învățarea prin descoperire, în plan empiric, factual (modelul empiriocentric);
- învățarea prin acțiune practică directă, din experiență (modelul experiențial);
- învățarea prin simulare (joc);
- învățarea prin experimentare, prin repetiție ori prin imitație [4].

În viziunea cercetătorului I. Radu, sunt extrem de productive, în planul cunoașterii, *strategiile bazate pe acțiunea de cercetare*: pe „situațiile-problemă” și pe „rezolvarea de probleme”. O problemă poate fi definită ca „un obstacol sau ca o dificultate cognitivă care implică o necunoscută (sau mai multe) și față de care repertoriul de soluții achiziționate în experiențele anterioare apare insuficient sau inadecvat” [Apud, 4].

Evident că procesul de predare-învățare presupune utilizarea unor metode, procedee și tehnici care să-l implice pe student în actul de învățare, urmărindu-se dezvoltarea gândirii, stimularea creativității și a motivației pentru învățare. Ca orice deprindere într-o limbă străină să devină automatism, inclusiv cea fonologică în limba engleză, este nevoie de un sistem de exerciții specifice; exercițiul, fiind considerat în literatura de specialitate o acțiune directă de exersare, de efectuare repetată a acțiunilor de învățare teoretică și practică, în vederea dobândirii cunoștințelor, se încadrează, conform lui I. Cerghit, în aria concepției *learning by doing*, cu sensul de „a învăța făcând” („a învăța prin a face”) [5 p. 245]. În acest sens, în procesul de studiu, a fost elaborată tipologia exercițiilor de formare a competenței fonologice, axate pe procesul de funcționare și valorificare a unităților sonore:

Din această perspectivă, sistemul de exerciții de formare a competenței fonologice în limba engleză cuprinde: exerciții (1) auditive, (2) imitative, (3) articulatorii, (4) analitice, (5) convențional-comunicative cu orientare fonetică, în cadrul cărora se realizează diferite procese cognitive/activități de învățare: *ascultare, observare, identificare, stabilire, prezentare, ilustrare, efectuare, clarificare, diferențiere, distingere, clasificare, stabilire, găsire, selectare, comparare, deconstrucție, implementare, executare, rezolvare, modelare, interpretare, analiză, evaluare* etc.

Strategiile didactice solicită din partea studentului un șir de ocazii pentru a-și valorifica cunoștințele, abilitățile, deprinderile, aptitudinile și experiența personală, în distingerea aspectelor fonetico-fonologice ale limbii engleze, a caracteristicilor de funcționare la nivel segmental și

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-Non-Commercial 4.0. International License

suprasegmental în limba-țintă, a particularităților mecanismului de generare a vorbirii; articularea unităților sonore ale limbii engleze, conform normelor ortoepice ale limbii studiate, în diverse mesaje, de proporții extinse, inteligibile pentru toată lumea, în pofida câtorva greșeli sistematice; posedarea atitudinii motivaționale pentru stăpânirea unei pronunții inteligibile în limba engleză, în conformitate cu normele limbii studiate, demonstrarea unei gândiri conștiente la producerea și utilizarea corectă a unităților segmentale și suprasegmentale în limba-țintă.

Strategiile didactice utilizate în formarea competenței fonologice presupun utilizarea unor metode, procedee și tehnici care să-l implice pe student în actul de învățare, urmărindu-se dezvoltarea gândirii, stimularea creativității și a interesului pentru învățare. Metodele reprezintă elementul esențial al strategiei didactice, latura executorie, instrumentul de realizare a obiectivelor prestabilite ale învățării [6]. Opțiunea pentru o anumită metodă în demersul didactic proiectat pentru formarea competenței fonologice este în strânsă legătură cu un șir de cerințe: obiectivele preconizate a fi realizate, legea internă a sistemului fonetico-fonologic al limbii de studiu, legile de receptare și producere a unităților fonetice; etapele demersului didactic în formarea unității fonetice; gradul de pregătire al studenților, personalitatea și competența cadrului didactic, contextul de aplicare al metodei. În legătură cu problema de cercetare, a fost stabilită sintagmatica metodelor și tehnicilor de formare a competenței fonologice în limba engleză la studenții filologi, conform etapelor demersului didactic, prin specificarea activității cadrului didactic și al studentului.

Remarcăm că procesul de formare a competenței fonologice trebuie să respecte câteva cerințe: materialul să fie bine dozat pentru învățare pe parcursul întregului curs; procesul de instruire să nu fie nici prea rapid, nici prea lent, încetinit, să corespundă curriculumului; fiecare etapă să fie pregătită din timp, derivând logic din cea precedentă; să fie realizată gradarea dificultăților, aceasta fiind o condiție indispensabilă pentru preîntâmpinarea interferenței inter- și intralinguale. Profesorul trebuie să fie permanent în căutarea strategiilor active și interactive, pornind, eventual, de la nivelul de cunoștințe al studenților, cu scopul de a menține dinamica ascendentă a procesului de învățare [7].

CONCLUZII

Modelul pedagogic de formare a competenței fonologice la studenții-filologi asigură accesul deschis al studenților la receptarea auditivă/articulatorie/acustică și reproducerea productivă a mesajului oral, demonstrează calea de dobândire a unei pronunții clare și inteligibile, valorifică activitatea individuală de comunicare profesională și interculturală a studentului, ajută la formarea culturii fonologice la studenți, stimulează însușirea calitativă a sistemului fonetic și fonologic, prin cunoașterea caracteristicilor de funcționare a lui la nivel segmental și suprasegmental, și la utilizarea cunoștințelor și abilităților acumulate, contribuie la învățarea cumulativă a tuturor aspectelor limbii engleze – audierea, vorbirea și scrierea: audierea planificată și neplanificată, vorbirea/comunicarea monologată și dialogată, scrierea/ortografia și transcrierea fonetică asigură calitatea instruirii universitare la formarea competenței fonologice necesară pentru o comunicare corectă, inteligibilă și comprehensibilă de către vorbitor ca rezultat al utilizării noilor strategii educaționale. Acest model, de asemenea, dezvoltă abilitățile ritmico-intonaționale, formează fluența și expresivitatea vorbirii în limba engleză, dezvoltă cultura exprimării a studenților-filologi în limba engleză ca limbă străină, efectuează controlul aspectelor segmentale și suprasegmentale în comunicare, ajută la decodarea mesajului și la dezvoltarea spiritului de cooperare și interacțiune. Astfel, *Modelul pedagogic de formare a competenței fonologice în limba engleză la studenți-filologi*, elaborat în cadrul cercetării are o structură complex.

ACROSS

www.across-journal.com

ISSN 2602-1463

Vol. 4 (2) 2021 Contemporary Challenges in Teaching Romanian as a Second Language

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-Non-Commercial 4.0. International License

BIBLIOGRAFIE

- [1] ROGOVA, G. *Methods of Teaching English*. Moscow: Prosveshcheniye, 1983. 352 p. ISBN 439090215200-366
- [2] GRIGOROVITȚĂ, M. *Predarea și învățarea limbilor străine*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1995. 128 p. ISBN: 973-30-4220-X
- [3] ALBULESCU, I., ALBULESCU, M. *Predarea și învățarea disciplinelor socio-umane*. Iași: Polirom, 2000. 221 p. ISBN973-683-566-9
- [4] MACIUC, I. *Strategii de formare – perfecționare a competenței pedagogice*. Revista de pedagogie, nr.10, 1990, p11- 16.
- [5] CERGHIT, I. *Metode de învățământ*. Iași: Polirom, 2006. 315 p. ISBN973-46-0175-X
- [6] VIZENTAL, A. *Metodica predării limbii engleze*. Iași: Polirom, 2014. 368 p. ISBN 978-973-46-4797-2.
- [7] NEACȘU, I. *Metode și tehnici de învățare eficientă. Fundamente și practici de succes*. Iași: Polirom, 2015. 320 p. ISBN 978-973-46-5146-7; 978-973-46-5258-7